

dr hab. Jadwiga Kita-Huber, prof. UJ

Uniwersytet Jagielloński

Instytut Filologii Germańskiej

Kraków, 2 kwietnia 2024

Recenzja dorobku naukowego pana dr. Marka Krischa w związku z jego wnioskiem o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie literaturoznawstwo

1. Sylwetka Kandydata

Dr Marek Krisch jest absolwentem Uniwersytetu Śląskiego. Tytuł zawodowy magistra filologii germańskiej uzyskał w r. 2002 na podstawie pracy *Verlorene Heimat Schlesien – ein verkanntes Motiv in der deutschen Literatur nach 1945 (Śląsk – utracona ojczyzna. Zapoznany motyw w literaturze niemieckiej po 1945 roku)*, napisanej pod kierunkiem prof. zw. dr hab. Grażyny Szewczyk (UŚ). Motyw Śląska będzie odąd stałym i najważniejszym tematem naukowych przedsięwzięć dr. Krischa, wokół którego krążyć będzie większość jego publikacji – jest to także wyróżniony obszar badawczy w Instytucie Filologii Germańskiej UŚ. Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa Habilitant otrzymał w roku 2007 na podstawie rozprawy *Das Bild Oberschlesiens in der deutschen Prosa nach 1945 (Obraz Górnego Śląska w prozie niemieckiej po 1945 roku)*, napisanej również pod kierunkiem prof. Grażyny Szewczyk. Temat doktoratu był kontynuacją rozpoznań zawartych w pracy magisterskiej, poszerzał jej perspektywę o inne motywy i aspekty związane z obecnością Górnego Śląska w literaturze niemieckojęzycznej. Biorąc pod uwagę konsekwencję w eksploracji tej tematyki już na wczesnym etapie drogi naukowej należy jedynie wyrazić ubolewanie, że rozprawa doktorska nie doczekała się publikacji w formie monografii.

Kariere akademicką, którą poprzedziło zatrudnienie na stanowisku nauczyciela w Kolegium Nauczycielskim w Bytomiu, a potem w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Zabrze oraz w Sosnowcu, Habilitant związał z macierzystą uczelnią, podejmując pracę najpierw na stanowisku asystenta a potem adiunkta w Zakładzie Teorii Literatury i Komparatystyki Literackiej w Instytucie Filologii Germańskiej (od 2019 Instytut Literaturoznawstwa) Uniwersytetu Śląskiego. Zainteresowania badawcze dr. Krischa dotyczą, jak już wspomniałam, Górnego Śląska, w tym jego obrazu w literaturze niemieckiej po 1945 r.

oraz literatury i prasy niemieckiej w tym regionie w XIX i XX w., a także – w zdecydowanie mniejszym stopniu – związków literatury i filmu oraz tłumaczeń tekstów literackich i naukowych, przy czym w tym ostatnim punkcie dr Krisch jest praktykiem, a nie teoretykiem przekładu, tzn. nie poświęcił tematyce przekładu dotąd żadnych prac badawczych.

2. Osiągnięcia naukowe

Monografia – główne osiągnięcie naukowe

Jako główne osiągnięcie naukowe dr Marek Krisch zgłosił monografię pt. *Ein wunderbares Gemisch von widersprechenden Eigenschaften. Das Zeitgeschehen im Werk von Max Ring* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 2021, 290 str.), która tematycznie pozostaje w orbicie jego badań górnośląskich, wychodzi jednak poza nie zarówno, jeśli chodzi o dotychczasową perspektywę czasową (XIX w.), jak i geograficzną (Berlin). Monografia jest rekonstrukcją życia urodzonego w Gliwicach niemieckiego pisarza pochodzenia żydowskiego Maxa Ringa oraz aktualnych wydarzeń w jego prozie powstałej w latach 1849-1878. O ile zawężenie korpusu badawczego do prozy wydaje się w przypadku tego jakże produktywnego pisarza jak najbardziej zasadne, niezrozumiałe jest moim zdaniem nieuwzględnienie całego okresu jego twórczości; decyzja ta nie została wyjaśniona we wstępie (str. 9), krótkie uzasadnienie pojawia się dopiero na początku rozdziału III, gdzie jest mowa o tym, że najwięcej tekstów Ringa powstało właśnie w tych latach i że ich akcja rozgrywa się również właśnie wtedy (str. 79). Według mnie Habilitant powinien uwzględnić wszystkie teksty prozą Ringa, co nie wiązałoby się z dużym dodatkowym nakładem pracy, pozwoliłoby natomiast spojrzeć na całość jego twórczości i pokazać, w jaki sposób aktualne wydarzenia społeczne i polityczne nie tylko istnieją, ale także zaczynają pojawiać się w jego pisarstwie oraz jak zanikają. Natomiast jeśli chodzi o drugie zastosowane w monografii kryterium wyboru korpusu, czyli obecność w tekstach aktualnej bądź najnowszej historii ('Zeitgeschichte'), to jest ono jak najbardziej przekonujące. Wybór tematu jest trafiony, zarówno biorąc pod uwagę zainteresowania badawcze Habilitanta, jak i znikomą liczbę opracowań na ten temat. Życie i popularna twórczość Maxa Ringa nie doczekały się dotąd opracowania monograficznego, obok nielicznych starszych, lecz nadal przydatnych opracowań, wymienić można dwie publikacje książkowe z ostatnich lat – wydaną w Ostrawie po czesku w 2018 r. krótką biografię Ringa (62 str.) oraz wydaną w Bielefeld monografię dot. wkładu powieści popularnej w powstanie społecznego modelu wyjaśniającego ekonomiczne przeciwieństwa industrializacji, gdzie powieść Ringa *Berlin und Breslau. 1847-1849* pojawia się obok powieści takich pisarzy jak

Louise Otto-Peters, Rudolf Prutz i Adolf Schirmer. Tym bardziej godny pochwały jest fakt powstania naukowej monografii poświęconej wyłącznie dziełu Ringa.

Wybrana metodologia jest adekwatna do charakteru twórczości Maxa Ringa oraz celów rozprawy, którymi były rekonstrukcja drogi życiowej pisarza ze szczególnym uwzględnieniem jego wielokulturowej ojczyzny oraz analiza wybranych aspektów jego dzieł na tle ówczesnych, aktualnych dla pisarza przemian społecznych i politycznych, jakie miały miejsce w Prusach, a w szczególności w Berlinie. Jak zaznaczyłam, niezrozumiałe jest tylko nieuwzględnienie całej prozy Ringa, co dałoby czytelnikowi jeszcze szerszy obraz, tym bardziej, że mamy tu do czynienia z literaturą popularną, która rządzi się innymi prawami i wymaga innego podejścia interpretacyjnego niż np. dzieła nastawione w pierwszej mierze na estetyczne innowacje. Podstawę metodologiczną analiz stanowi podejście społecznej historii literatury, zgodnie z którym literatura nie jest traktowana jako autonomiczny i zamknięty system, oderwany od procesów społecznych, lecz jako obszar, w którym w mniejszym bądź większym stopniu odbijają się społeczne struktury i procesy; co więcej, literatura i procesy społeczne, w których partycypują także pisarze i inni twórcy kultury, postrzegane są tu jako wzajemnie na siebie oddziałujące. Zgodnie z tym podejściem analiza i interpretacja obecnych w literaturze aktualnych wydarzeń nie może być oderwana od rzeczywistości pozaliterackiej. Społeczna historia literatury pozwala z jednej strony spojrzeć na procesy i dzieła literackie w szerszym społeczno-kulturowym kontekście, z drugiej umożliwia uwzględnienie tekstów, które dotąd znajdowały się poza kanonem, a do których należą właśnie powieści wywodzącego się z Górnego Śląska pisarza. Nie do końca przekonuje mnie natomiast posłużenie się w całości rozprawy pojęciem *habitusu*, które Habilitant stosuje także w części biograficznej swojej rozprawy w odniesieniu do wczesnego okresu życia Maxa Ringa. Socjalizacja Ringa w multikulturowym i -religijnym regionie (wysoco specyficznym i odmiennym np. od modelu galicyjskiego) i jego podwójna profesja wydają się przeciwstawiać tej koncepcji. Inaczej jest natomiast w przypadku analizy społeczeństwa przedstawionego w powieściach i opowiadaniach Ringa, gdzie zastosowanie koncepcji *habitusu* jest przekonujące. Tym samym próba ustalenia, czy *habitus* pisarza Ringa jest tożsamy z habitusem wykreowanych przez niego postaci literackich wydaje się nie do końca uzasadniona – dr Krisch stwierdza zresztą sam, że nie udało mu się tego ustalić (str. 262). Godna pochwały jest natomiast decyzja zbadania konstrukcji przestrzeni w tekstach Ringa (rozdz. VI), co Habilitant umiejętnie łączy z narzucanym przez metodologię społecznej historii literatury szerokim podejściem do analizowanych tekstów i kontekstów historyczno-społecznych.

Monografia podzielona została na wstęp, sześć rozdziałów analitycznych (interpretacyjnych), zakończenie oraz uwagi końcowe wraz z załącznikami (bibliografią dzieł Ringa, listą miejsc jego zamieszkania w Berlinie, bibliografią i indeksem osobowym). We wstępie Habilitant precyzuje swoje cele, zarysowuje zwięźle stan badań i przyjęte założenia metodologiczne. W rozdziale I rekonstruuje życie i twórczość Maxa Ringa, uwypuklając szczególnie młodość i wczesną dorosłość pisarza, które miały – to jedna z tez rozprawy – największy wpływ na jego przyszłą twórczość. Tutaj Habilitant czerpie ze swoich dotychczasowych badań nad Górnym Śląskiem, co szczególnie widać w rekonstrukcji kontekstów związanych z wielokulturowością tego regionu. W rozdziale II przybliżony zostaje kontekst historyczny oraz społeczno-polityczny okresu, w którym żył i działał Max Ring. Habilitant naświetla (w oparciu o dostępną literaturę przedmiotu) zarówno takie wydarzenia jak rewolucja marcowa 1848 czy powstanie pierwszego narodowego państwa niemieckiego w r. 1871, ale także procesy społeczne istotne z perspektywy wybranego do analizy korpusu, np. obecność Ślązaków w Berlinie (str. 69) – podrozdział temu poświęcony należy w mojej ocenie do najbardziej oryginalnych części rozprawy. Rozdział III, którego podstawę stanowi głównie proza Ringa, poświęcony jest literackim transformacjom aktualnych dla pisarza wydarzeń społeczno-politycznych w pruskiej metropolii. Na pochwałę zasługuje tu już sama przejrzysta struktura treści; podrozdziały poświęcone są takim aspektom jak kwestia społeczna (str. 104), pieniądz (str. 112) czy praca lekarza i różne formy działalności dobroczynnej (str. 126). Habilitant sprawnie porusza się między różnymi dziełami Ringa, wydobywając z nich najbardziej adekwatne obserwacje; wywód jest ciekawy, wciągający, merytorycznie poprawny. Obszerny rozdział IV poświęcony jest analizie pruskiego społeczeństwa w oparciu o utwory Ringa oraz dostępną literaturę przedmiotu (w tym miejscu warto odnotować, że badacz nie pracuje ze źródłami historycznymi; rekonstruując konteksty kulturowe, historyczne i społeczno-polityczne opiera się na dostępnej literaturze przedmiotu, zarówno na badaniach starszych, jak i najnowszych, co jest jak najbardziej spójne i zgodne z przyjętymi przez niego założeniami metodologicznymi). Również ten rozdział rekonstruujący społeczną strukturę Prus w prozie Ringa (str. 139 i nast.), charakteryzuje się przejrzystą strukturą, dobrą niemieczyzną i bogactwem informacji, których sposób przedstawienia nie przypomina jednak przekazu encyklopedycznego, zbyt gęstego dla obszerniejszej rozprawy; czytelnik otrzymuje wgląd w strukturę i specyfikę społeczności pruskiej i berlińskiej w utworach Ringa poparty literaturą przedmiotu (por. np. podrozdział dot. Bildungsbürgertum, str. 158 i nast.) Krótki rozdział V poświęcony jest analizie sposobu przedstawienia w pisarstwie Ringa Górnego Śląska i jego mieszkańców. Ze względu na prace wstępne i przejawiającą się w analizach szeroką wiedzę

Habilitanta na ten temat również ten rozdział należy do najlepszych pod względem merytorycznym części monografii. Dr Krisch przybliży tu dwa dzieła Ringa, w których pisarz odnosi się do swojej ojczyzny: *Aus dem Tagebuche eines Berliner Arztes* oraz sześciotomową powieść *Ein verlorenes Geschlecht*, uwypuklając m. in. takie cechy zamieszkującej ówczesnie Górny Śląsk społeczności, jak społeczne zacofanie (str. 208) czy kontrasty w zamożności mieszkańców regionu, co sygnalizuje już sam tytuł rozdziału *Glänzender Luxus und unsägliches Elend* (str. 205). Generalnie bardzo dobrym pomysłem redakcyjnym było wprowadzenie do tytułów poszczególnych rozdziałów trafnych, pointujących sformułowań, wzbudzających ciekawość czytelnika. Rozdział VI dotyczy fizjonomii Berlina, a dokładniej doświadczenia przestrzeni rozwijającej się ówczesnie bardzo szybko metropolii. Stolica najpierw Prus a potem Niemiec przedstawiona jest w tym rozdziale z perspektywy narratorów prozy Ringa; właściwości przestrzeni uwidaczniają się zgodnie z kierunkiem prowadzenia narracji ‘od zewnątrz do wewnątrz’, a także w specyficznych metaforach czy miejscach wybranych do bardziej szczegółowej eksploracji (np. giełda, podwórze czy więzienie). Lokalizacja tych miejsc jest – jak wykazuje dr Krisch – ambiwalentna, gdyż znajdują się one jednocześnie wewnątrz i na zewnątrz społeczeństwa (232 i nast.). W uwagach końcowych Habilitant podejmuje próbę syntezy, uchwycenia estetyki Maxa Ringa wraz z jej problematyczną częścią, czyli np. idealizacją niższych warstw społecznych. Jako mocną stronę jego pisarstwa dr Krisch identyfikuje opisy miejsc i przestrzeni w ogóle, Ring nie dąży bowiem, jak pisze Habilitant, do obrazów umożliwiających uchwycenie całości, ale przedstawia konkretne miejsca, nie stroniąc od tego, co społecznie odrzucane (np. więzienie). Teksty Ringa, jak wykazuje dr Krisch, z pewnością dostarczają godnych uwagi wglądów w ówczesne społeczeństwo berlińskie (czy ogólniej pruskie), i mogą być postrzegane, zgodnie ze swoją przynależnością gatunkową, jako świadectwa epoki. Trudno jednak wyrokować, tutaj nie do końca zgadzam się z Habilitantem, czy mogą być inspirujące dla współczesnego czytelnika lub że właśnie taka ew. inspiracja miałyby stanowić o ich wartości (str. 265). Jeśli chodzi o część bibliograficzną monografii, bardzo cenne jest załączenie kompletnej bibliografii dzieł Maxa Ringa, która ułatwia czytelnikowi orientację i jest też sama w sobie wkładem w dalsze badania nad tym pisarzem.

Inne osiągnięcia naukowe – artykuły w czasopismach i rozdziały

W autoreferacie Habilitant wskazuje na trzy główne tematy, wokół których grupuje artykuły w czasopismach i rozdziały w książkach zbiorowych. Jest to przede wszystkim literatura i prasa niemiecka na Górnym Śląsku w XIX i XX w., gdzie zalicza teksty poświęcone twórczości

pisarzy związanych z Górnym Śląskiem, eksplorując takie tematy, jak obraz Górnego Śląska, motyw ucieczki i wysiedlenia, problematyka pamięci, idealizacja przeszłości, trudności z zadomowieniem się w powojennych Niemczech czy motyw odmieńca. Jest to zdecydowanie dominująca i ilościowo najobszerniejsza część dorobku. Ponadto wskazuje na temat związków literatury i kina, w szczególności na filmowe adaptacje literatury oraz przekłady, których jednak nie można zaliczyć do osiągnięć naukowych ani artystycznych – zdecydowana większość wymienionych przekładów to tłumaczenia tekstów akademickich, którym nie można przypisać cech dzieła artystycznego (uważam, że przekłady zostały błędnie wpisane w punkcie nr 5 „Autoreferatu” – powinny zostać wykazane jako działania popularyzujące naukę).

Do szczegółowej oceny przesłane zostały mi artykuły dotyczące literatury i prasy niemieckiej na Górnym Śląsku, artykuły dot. ekranizacji literatury oraz książka z przekładem kanonicznego tekstu Bettiny von Arnim pt. *O Polsce*, pod współredakcją dr. Krischa, który jest również autorem jednego z esejów wprowadzających do tego dzieła. Wszystkie przesłane mi teksty wykazują się bardzo dobrym poziomem językowym (zarówno te pisane po niemiecku, jak i te pisane po polsku). Merytorycznie szczególnie wysoko oceniam teksty dotyczące tematyki śląskiej w prozie pisarzy niemieckojęzycznych pochodzących ze Śląska, w szczególności wczesny rozdział „Erste Pol(s)ka?” (2003), przedstawiający kontrowersje wokół pierwszego tomu tetralogii górnośląskiej Horsta Bienka wśród śląskiego ziomkostwa w RFN – tekst jest napisany polemicznie i interesująco, opiera się na szerokiej wiedzy autora na tematy śląskie i dowodzi, że już wtedy Habilitant posiadał umiejętność rekonstrukcji kontekstów i klarownej naukowej narracji. Wysoko oceniam również rozdział pt. „W poszukiwaniu ojczyzny. ‘Późni przesiedleńcy’ w literaturze na przykładzie *Wenn es Herbst wird* Hansa Lipinsky’ego-Gottersdorfa” (2016), który nie tylko przywołuje z niepamięci postać tego urodzonego w Leśnicy na Górnym Śląsku pisarza, skupiającego się w swych utworach na Prusach i pojęciu pruskości, lecz także dostarcza danych statystycznych i rekonstruuje szerszy kontekst wysiedleń czy problemu tzw. ‘późnych przesiedleńców’. Dr Krisch przedstawia historię recepcji książki Gottersdorfa a poprzez nią także historię pewnego pokolenia Górnoszlązaków niemieckiego pochodzenia. W ten nurt wpisują się też takie artykuły opublikowane w czasopiśmie, jak „Erinnerte Heimat als prägende Erfahrung in Wolfgang Bittners *Niemandsland*” („Orbis Linguarum”, 2022), gdzie powieść Gliwiczana Bittnera zostaje skonfrontowana z najnowszymi politycznymi wydarzeniami w Europie (agresją Rosji na Ukrainę). W kilku nowszych tekstach Habilitant przywołuje motywy i tematy, którymi zajmował się w swoich pierwszych pracach, a które teraz eksploruje na przykładzie innych

tekstów i zmodyfikowanych pytań badawczych, np. gdy pyta o doświadczenie strachu przed nową granicą w opublikowanej w r. 1954 powieści Hugo Hartunga pt. *Gewiegt von Regen und Wind* (rozdział opublikowany w V&R w r. 2022) – akcja tej powieści rozgrywa się w przestrzeni wokół Nysy i mostu na Nysie, których status zmienia się wraz z ostatecznym wprowadzeniem granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej, unicestwiając na wiele lat nadzieje wysiedlonych/wypędzonych na łączność z utraconą ojczyzną. W kolejnym rozdziale pt. „Kriegs-, Flucht- und Vertreibungsmotive im Werk von Horst Bienek angesichts des russischen Angriffskriegs gegen die Ukraine”, opublikowanym również w wydawnictwie Vandenhoeck & Ruprecht (2022) Habilitant rekonstruuje motywy wojny, ucieczki i wypędzenia w dziełach Horsta Bienka z uwzględnieniem perspektywy związanej z wojną w Ukrainie; uwypuklone zostały podobieństwa między sytuacją sprzed 80 lat (ucieczka i utrata terenów wschodnich) a sytuacją będącą wynikiem aktualnej wojny w Europie. Uwypuklając związki literatury i aktualnych wydarzeń rozdział jest dowodem na społeczne oddziaływanie literatury; Habilitant umieszcza refleksję literaturoznawczą w kontekście bieżących wydarzeń politycznych i pyta o możliwość pozycjonowania się badacza w obliczu agresji Rosji na Ukrainę: „Jaką pozycję przyjąć, jakie tematy podjąć, co ma jeszcze znaczenie w obliczu rosyjskich zbrodni w naszym bezpośrednim sąsiedztwie?” (str. 177). Do ważnych prac Habilitanta z punktu widzenia zrozumienia niemieckojęzycznej literatury i kultury Górnego Śląska należą rozdziały i artykuły dot. niemieckojęzycznej prasy i wydawnictw na Górnym Śląsku. Pierwszy z przesłanych mi do wglądu tekstów z tego zakresu dotyczy niemieckich oficyn wydawniczych w Katowicach (2006) i przedstawia historię katowickiego rynku wydawniczego w okresie od momentu powstania Katowic do wybuchu II wojny światowej 1865-1939, skupiając się na takich niemieckich oficynach jak np. Kattowitzer Buchdruckerei. Drugi artykuł dot. pisarzy śląskich XX w. pojawiających się w czasopiśmie „Joseph von Eichendorff Konversationsforum”, gdzie dr Krisch dokonuje przeglądu publikacji, problematyzując na wstępie określenie „pisarze śląscy” (2013). Ciekawy jest też rozdział dotyczący I wojny światowej z perspektywy publicystów miesięcznika kulturalnego „Oberschlesien” (2016), który rekonstruuje – opierając się na tekstach źródłowych z miesięcznika – w jaki sposób ważne wydarzenia historyczne odzwierciedlają się w tekstach prasowych i jaką nową wiedzę wnoszą o tym okresie. Widoczna jest tu mocna strona warsztatu filologicznego dr. Krischa – umiejętność rekonstrukcji kontekstów oraz złożonych zależności między literaturą a rzeczywistością. Wszystkie teksty dot. Górnego Śląska są niezwykle informacyjne, wnoszą każdorazowo nową wiedzę przez jasne sprecyzowanie tematu, eksplorują różne aspekty pisarstwa niemieckojęzycznego na Górnym Śląsku lub o Górnym Śląsku. Jako takie, szczególnie te pisane po polsku, mają w mojej opinii

charakter popularyzatorski, tzn. nie są skierowane jedynie do publiczności akademickiej. Przesłane mi do oceny teksty na temat związków między literaturą a filmem omawiają m. in. ekranizację dzieł Gerharta Hauptmanna (2013), dokonaną przez Herberta Veselya adaptację na dużym ekranie jednego z wczesnych opowiadań Heinricha Bölla z 1955 r. pt. *Das Brot der frühen Jahre* (2018) czy adaptację prozy Jurija Brêzana na przykładzie filmu *Die schwarze Mühle* (2019); w innym kierunku idzie rozdział stanowiący przegląd filmów o terroryzmie RAF i ich klasyfikacji pt. „Artyści filmowi a terroryzm RAF” (2019), który ma charakter przeglądowy. Wszystkie te teksty charakteryzuje samodzielność w stawianiu pytań badawczych, solidność i dokładność oraz wysoki poziom językowy.

Oprócz autorstwa rozdziałów i artykułów w czasopismach dr Krisch posiada – jak wspomniałam – współredakcję jednej monografii, tzn. tłumaczenia ważnego pisma Bettiny von Arnim pt. *O Polsce* (2018, 122 str.), gdzie jest także autorem jednej części kontekstowej, eseju wprowadzającego pt. „Zagadnienia polityczne w *Broszurze o Polsce* Bettiny von Arnim” (str. 15-25). Książka stanowi drugi tom powołanej do życia w r. 2016 serii wydawniczej pt. *Niemiecka Literatura Kobiet*, wpisując się w ważne ramowe przedsięwzięcie germanistyki UŚ, mające na celu przybliżenie polskiemu czytelnikowi twórczości pisarek niemieckich tworzących na przełomie XVIII i XIX w. Wybór autorki oraz tekstu, który mimo podjęcia tematu polskiego nie doczekał się dotąd tłumaczenia na j. polski (jedynie fragmenty ukazały się w przekładzie) oraz osadzenie go w szerszym kontekście historycznopolitycznym i historycznoliterackim, zasługują na pochwałę. Jednakowoż należy stwierdzić, że jest to jedyna zredagowana monografia, jaką może w swoim dorobku wykazać Habilitant, co – biorąc pod uwagę tę formę aktywności wśród germanistów czy szerzej literaturoznawców – trochę dziwi. Dorobek publikacyjny dr. Krischa jest merytorycznie i metodologicznie poprawny, ilościowo wystarczający (choć niezbyt obszerny, co widać szczególnie po odjęciu przekładów). Rzuca się jednak w oczy fakt, że opublikowane dotąd rozdziały i artykuły drukowane były w polskich czasopismach („Orbis Linguarum”, „Studia Niemcoznawcze”) i tomach wydawanych w Polsce, z wyjątkiem rozdziałów w prestiżowym zagranicznym wydawnictwie V&R (niemniej zawsze w tomach redagowanych wyłącznie przez polskich redaktorów, co samo w sobie oczywiście nie jest zarzutem, świadczy jednak o mało intensywnej współpracy międzynarodowej Kandydata). Dzięki publikacjom w wydawnictwie Vandenhoeck & Ruprecht umiędzynarodowienie dorobku Habilitanta jest jednak wystarczające.

Inne aspekty działalności naukowej, działalność popularyzująca naukę oraz działalność dydaktyczna

Habilitant bierze czynny udział w życiu naukowym. Liczba wystąpień na konferencjach naukowych jest jednak niezbyt wielka – w sumie 16 wystąpień licząc od początku działalności naukowej, tzn. od r. 2003. Przy tym wszystkie wystąpienia konferencyjne miały miejsce w Polsce, a większość referatów wygłoszona została na konferencjach organizowanych na Górnym Śląsku (Katowice, Zabrze, Gliwice). To znaczy, z przedstawionych mi do wglądu materiałów wynika, że Habilitant nigdy nie wygłosił referatu za granicą czy nigdy czynnie nie uczestniczył w konferencji zagranicznej (ponadto ostatni referat wygłosił w r. 2019, co być może jest związane z okresem pandemii, choć pandemia nie oznaczała przecież zawieszenia aktywności konferencyjnych, kontynuowanych za pomocą innych środków komunikacji). Gorąco zachęcam Habilitanta do udziału z referatem w konferencjach zagranicznych – myślę, że to nada Jego badaniom jeszcze dodatkowego wymiaru i pozwoli na pogłębienie i poszerzenie perspektywy badawczej.

Biorąc pod uwagę inne aspekty uczestnictwa w życiu akademickim, dr Krisch brał i bierze nadal udział w kilku inicjatywach badawczych realizowanych w ramach współpracy międzynarodowej lub międzyuczelnianej. Był np. wykonawcą w projekcie z okazji stulecia urodzin Heinricha Bölla, współfinansowanym m. in. przez fundację Heinrich-Böll-Stiftung w Warszawie czy wykonawcą w projekcie dotyczącym twórczości E. M. Remarque'a, współfinansowanym przez Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej w Warszawie. Ponadto Habilitant uczestniczy aktualnie w dwóch zespołach badawczych – jeden z nich realizuje temat bardzo bliski dotychczasowym badaniom dr. Krischa: *Literatura niemieckojęzyczna na Górnym Śląsku. Pisarze-dzieła-recepcja*. Habilitant ma w swoim dorobku także wymagane staże zagraniczne. W r. 2022 odbył dwumiesięczny staż w Centrum Pokoju im. E. M. Remarque'a przy uniwersytecie w Osnabrück oraz badania w Stiftung Kulturwerk Schlesien w Würzburgu, które realizował w r. 2022 w ramach zespołu badawczego *Literatura niemieckojęzyczna na Górnym Śląsku*. Oba staże, podobnie jak wyjazd dydaktyczny w ramach programu europejskiego Erasmus, odbyły się w r. 2022 – dla recenzentki nie jest jasne, czy to oznacza, że Habilitant wcześniej nie wyjeżdżał na staże. Niemniej spełniony został ustawowy warunek, że aktywność naukowa ma być realizowana w „więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.”

Ponadto dr Marek Krisch działa także na rzecz popularyzacji nauki – był dwukrotnie członkiem komitetu organizacyjnego konferencji międzynarodowej, współorganizował dwie wystawy, za których merytoryczną i organizacyjną realizację był odpowiedzialny (*Heinrich Boll zum 100. Geburtstag* oraz *E. M. Remarque. Der militante Pazifist*), wygłosił 4 wykłady

popularyzujące naukę: w urzędzie Miasta Katowice, Bibliotece Śląskiej w Katowicach, w ramach Dni Otwartych Wydziału Filologicznego UŚ oraz w I LO w Mikołowie. Reasumując można stwierdzić, że dr Krisch bierze czynny udział w życiu naukowym w kraju, niektóre aspekty wymagałyby jednak poprawy czy zintensyfikowania.

Biorąc pod uwagę działalność dydaktyczną, dr Krisch prowadził w latach 2009-2022 różne typy zajęć dydaktycznych począwszy od ćwiczeń po wykłady. W ramach prowadzonych seminariów licencjackich i dydaktycznych wypromował 17 prac magisterskich i 46 prac licencjackich, był również promotorem pomocniczym w jednym przewodzie doktorskim. Na szczególną pochwałę zasługuje ponadto fakt, że stale uczestniczy w kursach doskonalących warsztat nauczyciela akademickiego oraz udziela się w innych pracach związanych z podnoszeniem jakości kształcenia (współpraca z profesorami wizytującymi, opieka nad studentami, w tym Internetowym Kołem Filmowym w IFG).

3. Konkluzja

Po zapoznaniu się z dorobkiem naukowym, dydaktycznym i organizacyjnym dr. Marka Krischa stwierdzam, że jego wniosek o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie literaturoznawstwo spełnia ustawowe wymogi wskazane w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (art. 219 ust. 1 pkt 2a ustawy) i rekomenduję skierowanie go do dalszych etapów procedury habilitacyjnej.

